

Ako migrácia obyvateľstva mení Slovensko

zmeny významu a priestorových vzorcov vnútroštátnej migrácie na
Slovensku v postsocialistickom období

Ladislav Novotný
stretnutie Klubu učiteľov geografie
Ústav geografie PF UPJŠ v Košiciach, 20. 6. 2018

čo je migrácia, ako sa sleduje na Slovensku

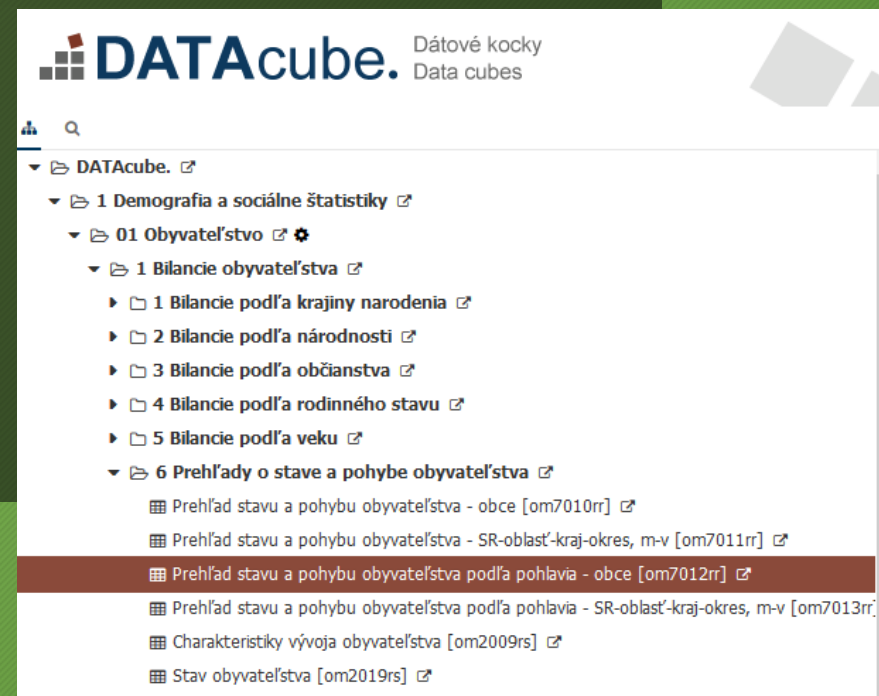
- ŠÚSR eviduje migráciu pri zmene trvalého pobytu medzi obcami a MČ Bratislavy a Košíc
 - nezachytáva: sťahovanie v rámci obce, reálnu zmenu bydliska bez zmeny trvalého pobytu, pobyt na internáte, a pod.
 - bežný spôsob evidencie v postsocialistických krajinách, odlišný od Západu
- Ohlasovne trvalého pobytu v mieste nového bydliska podávajú informáciu aj matrike v mieste predošlého bydliska
 - mali by sledovať vek, pohlavie, vzdelanie, národnosť
 - ak sa jednotlivec sťahuje do zahraničia, zahraničné úrady to nehlásia

rôzne priestorové typy migrácie

- medzinárodná
- vnútroštátna
 - medziregionálna (medzi krajmi, okresmi, funkčnými mestskými regiónmi)
 - vnútroregionálna (medzi obcami v rámci vyššej územnej jednotky)
 - vnútroobecná
 - štatisticky sa nesleduje

kde možno údaje o sťahovaní získať

- tradičný zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva na úrovni obcí (Štatistický úrad SR každoročne od r. 1991)
- nový zdroj: Datacube (dátová kocka): datacube.statistics.sk (ŠÚSR - údaje do roku 1996)
 - množstvo zverejňovaných základných údajov, výber priestorovej jednotky, obdobia...)
 - nefunguje vo všetkých bežných internetových prehliadačoch

migrácia vs. prirodzená reprodukcia

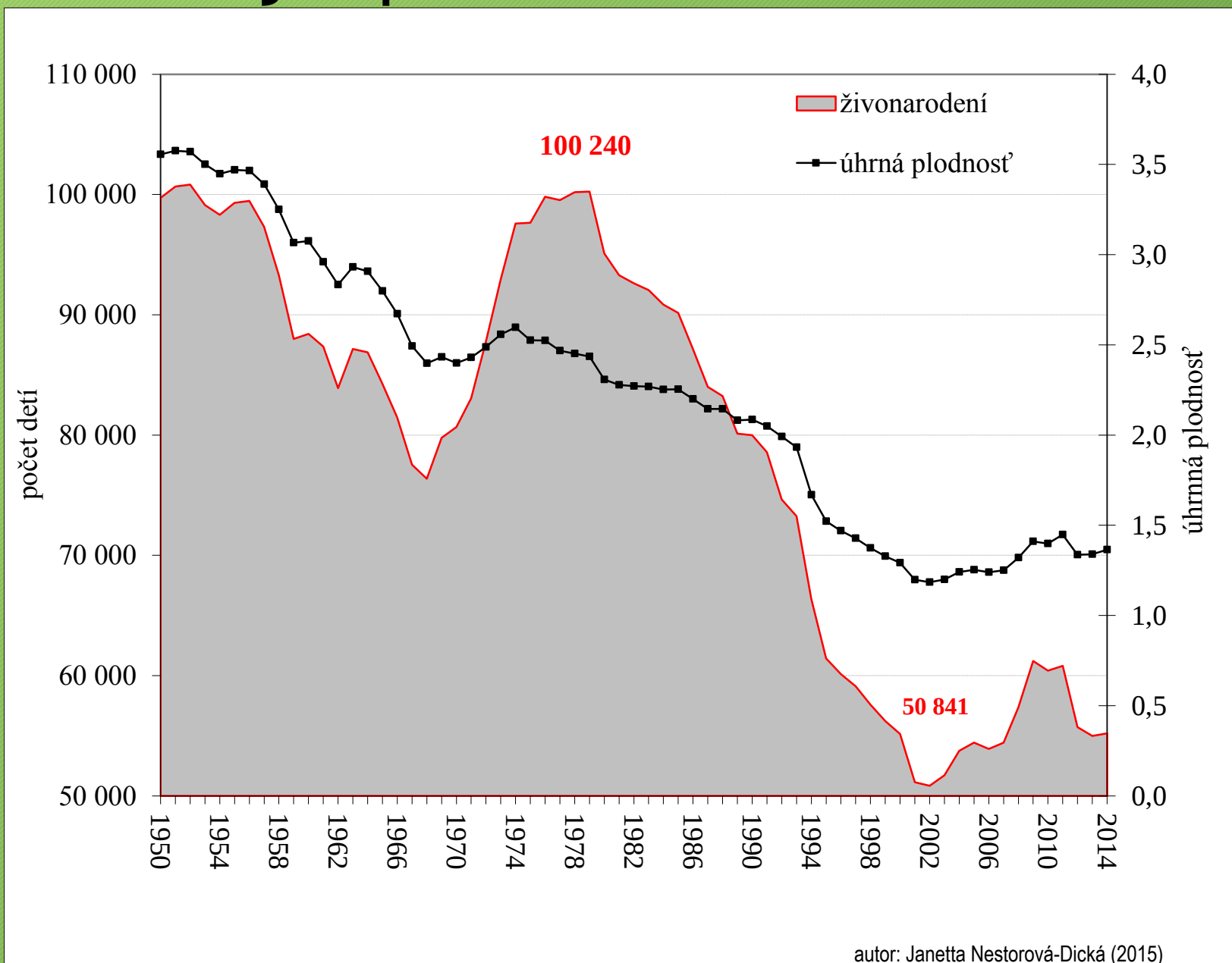
Prirodzená reprodukcia

- až do začiatku 90. rokov 20. storočia patrilo SK medzi krajiny s vysokým prirodzeným prírastkom obyvateľstva
 - už od 80. rokov sa však objavujú regióny, ktoré zaznamenávajú úbytok
- po r. 2000 stacionárna populácia
 - rozdiely medzi regiónmi sú, ale postupne sa zmenšujú

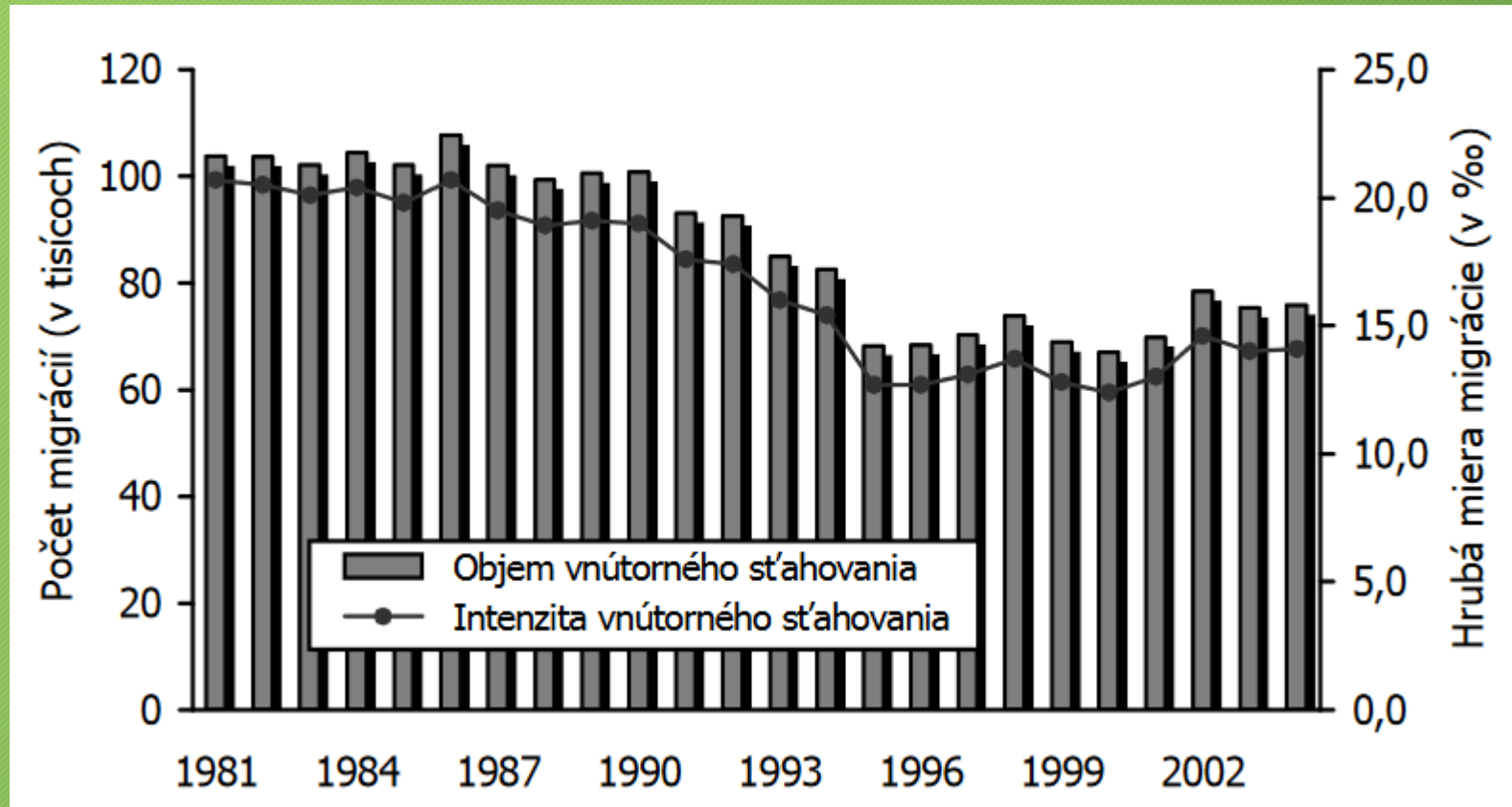
Migrácia

- intenzita migrácie po r. 1989 klesá
 - koncom 90. rokov sa stabilizuje, dokonca mierne rastie
- menia sa priestorové vzorce migrácie

vývoj prirodzenej reprodukcie

vývoj migrácie

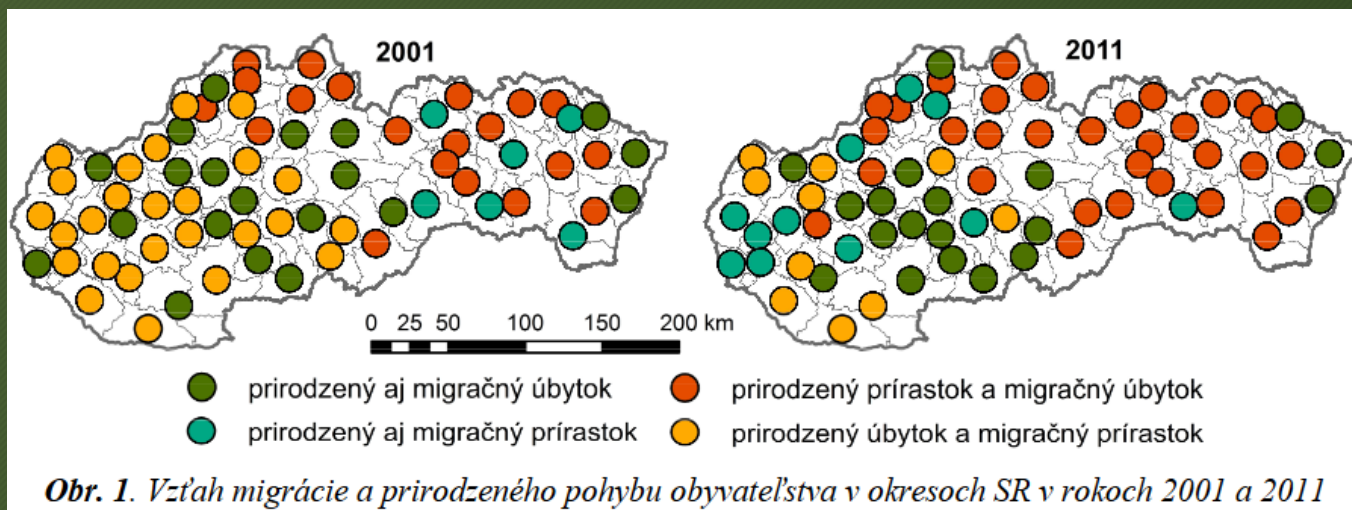

migrácia vs. prirodzená reprodukcia

- Slovensko po 2. svet. vojne: najvidieckejší región v strednej Európe
 - socialistická urbanizácia
 - koncentrácia migračných tokov do BA a KE, ale aj do relatívne rovnomerne rozmiestnených regionálnych centier
 - nestrediskové obce - primárny zdroj migrantov
- migračné úbytky v regiónoch a obciach sú kompenzované prirodzeným prírastkom
- dozvuky tohto modelu - do konca 90. rokov. 20. storočia

migrácia vs. prirodzená reprodukcia

- po r. 2000 prir. prírastok nestačí kompenzovať migračné úbytky
- migrácia získava rozhodujúcu úlohu vo formovaní miestneho a regionálneho populačného potenciálu (ľudského kapitálu)
- migráciou sa presúva aj reprodukčný potenciál

[zdroj](#)

- formuje sa výrazná priestorová polarizácia z pohľadu populačného kapitálu

hlavné priestorové jednotky

- obce a funkčné mestské regióny
 - *menej vhodné okresy a kraje*
- funkčné mestské regióny
 - vyčleňujú sa na základe dochádzky do zamestnania
 - lepšie umožňujú rozlíšiť medzi vnútroregionálnou a medziregionálnou migráciou, pri ktorých sa zvyčajne uplatňujú iné motívy

základné procesy

- medziregionálne
 - koncentrácia, dekoncentrácia
- vnútroregionálne
 - centralizácia, decentralizácia
- *pomocou nich možno vyčleniť štádiá urbánneho vývoja*

state of urban development		interregional process		intraregional process
urbanization	=	concentration	+	centralization
suburbanization	=	concentration	+	decentralization
disurbanization	=	deconcentration	+	decentralization
reurbanization	=	deconcentration	+	centralization

hlavné zmeny vo vnútroregionálnej migrácii

- intenzívna centralizácia sa mení na decentralizáciu

- *čím väčšie a hospodársky rozvinutejšie centrum regiónu, tým intenzívnejšia decentralizácia*
- *v chudobnejších regiónoch je decentralizácia menej intenzívna*
- *na východnom Slovensku sa zreteľnejšie prejavila len v okolí Košíc, Prešova, Popradu a Spišskej Novej Vsi*
- *decentralizácia v postsocialistických krajinách mala najmä v 90. rokoch 20. storočia špecifický charakter - stratégia prežitia*

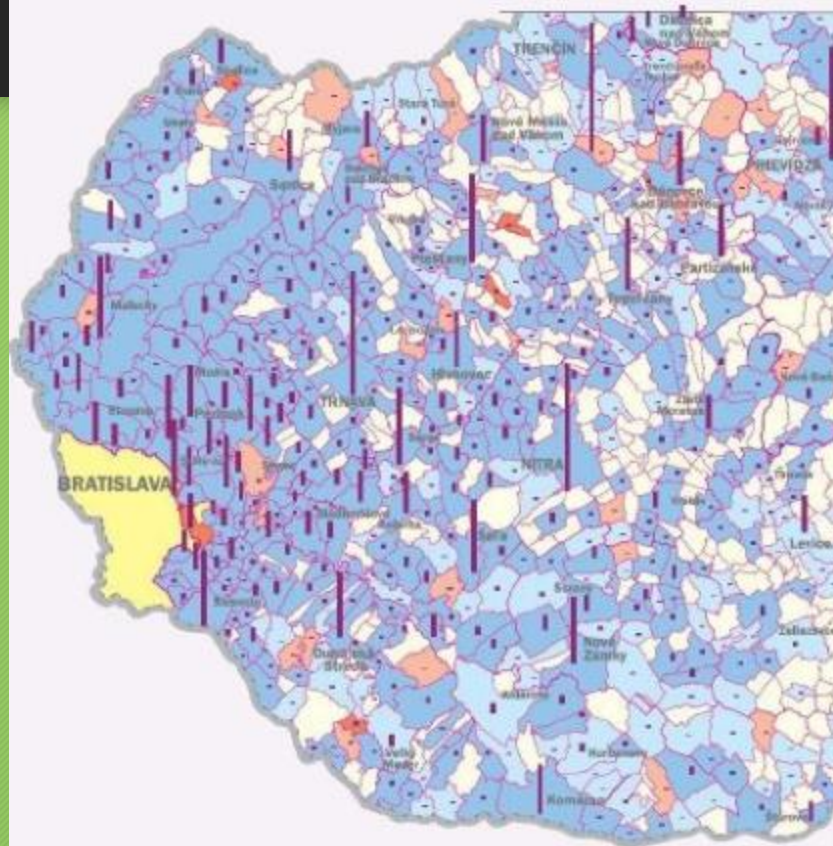
Migračné väzby mesta Bratislava a jeho zázemia v rokoch 1986 – 1988

Migration exchange of town Bratislava and its hinterland, 1986 – 1988

Peter Podolák

1 : 1 000 000

0 10 20 30 40 50 km

Priemerná ročná miera čistej migrácie medzi obcou a Bratislavou (na 1 000 obyvateľov)
Average annual net migration rate between commune and Bratislava (per 1,000 population)

Priemerná ročná čistá migrácia medzi obcou a Bratislavou
Average annual net migration between commune and Bratislava

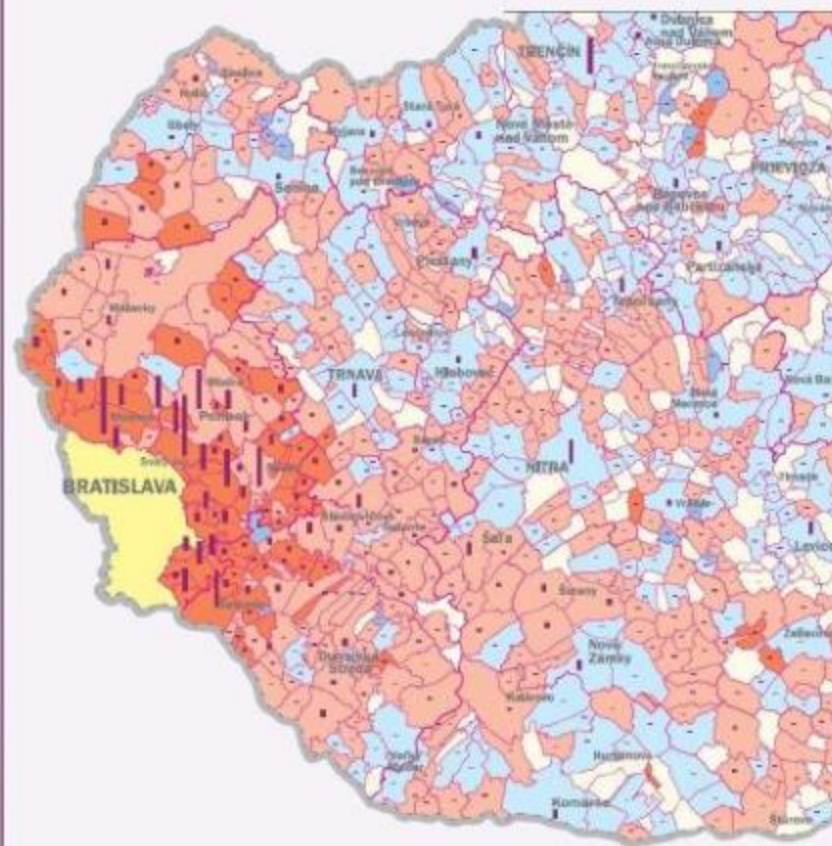
Migračné väzby mesta Bratislava a jeho zázemia v rokoch 2000 – 2002

Migration exchange of town Bratislava and its hinterland, 2000 – 2002

Ľubomír Kurčík

1 : 1 000 000

0 10 20 30 40 50 km

Priemerná ročná miera čistej migrácie medzi obcou a Bratislavou (na 1 000 obyvateľov)
Average annual net migration rate between commune and Bratislava (per 1,000 population)

Priemerná ročná čistá migrácia medzi obcou a Bratislavou
Average annual net migration between commune and Bratislava

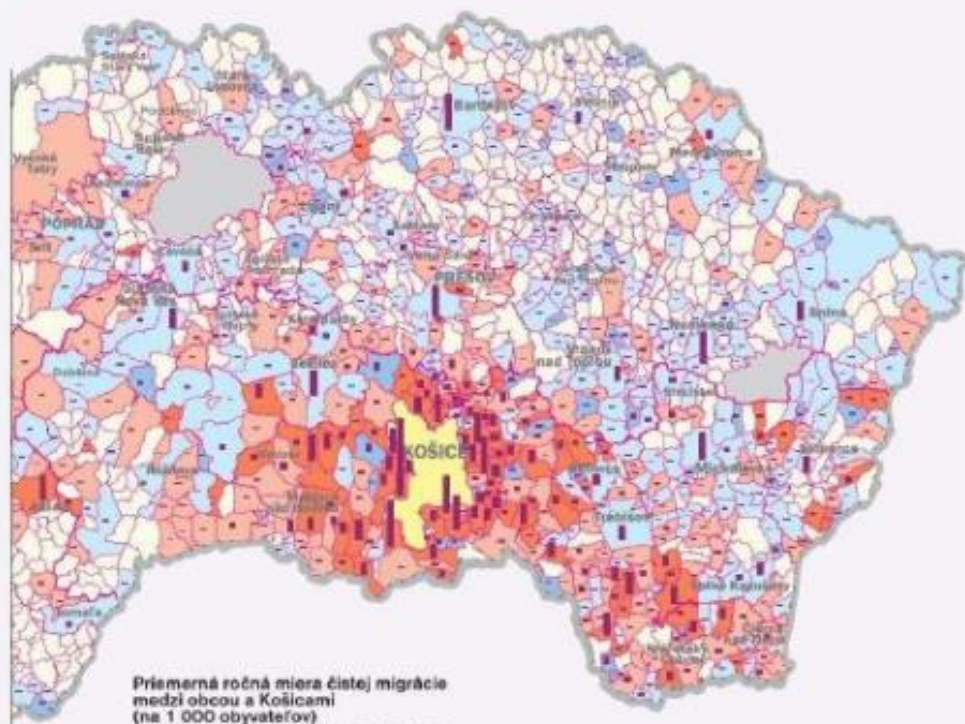

Migračné väzby mesta Košice a jeho zázemia v rokoch 2000 – 2002

Migration exchange of town Košice and its hinterland, 2000 – 2002

Ľubomír Kurčík

1 : 1 300 000

Priemerná ročná miera čistej migrácie
medzi obcou a Košicami
(na 1 000 obyvateľov)
Average annual net migration rate between
commune and Košice
(per 1,000 population)

Priemerná ročná čistá migrácia
medzi obcou a Košicami
Average annual net migration between
commune and Košice

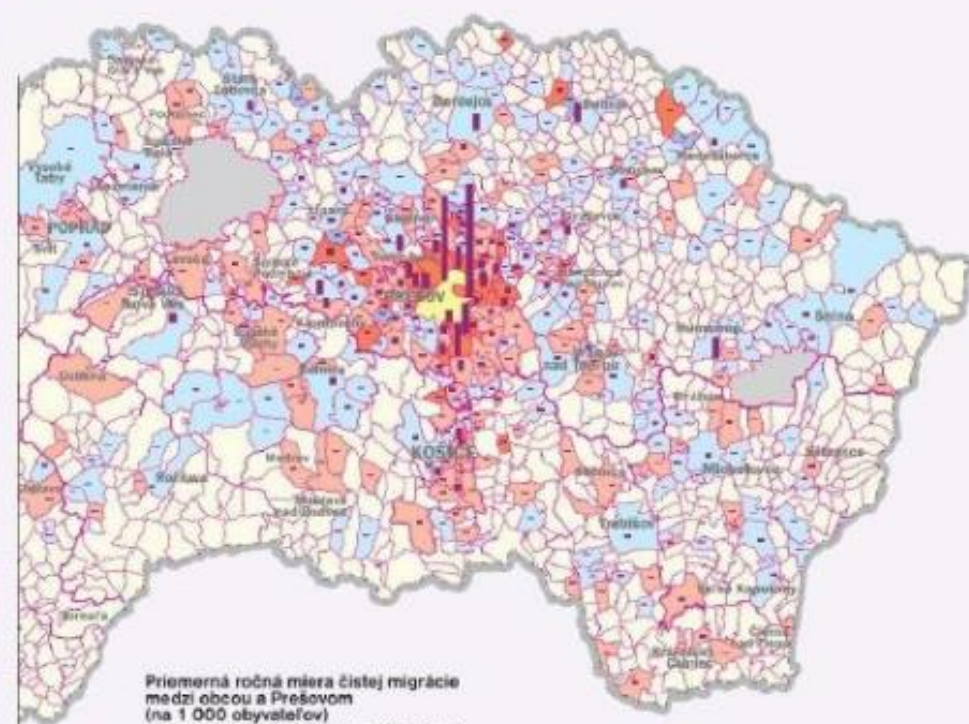

Migračné väzby mesta Prešov a jeho zázemia v rokoch 2000 – 2002

Migration exchange of town Prešov and its hinterland, 2000 – 2002

Ľubomír Kurčík

1 : 1 300 000

Priemerná ročná miera čistej migrácie
medzi obcou a Prešovom
(na 1 000 obyvateľov)
Average annual net migration rate between
commune and Prešov
(per 1,000 population)

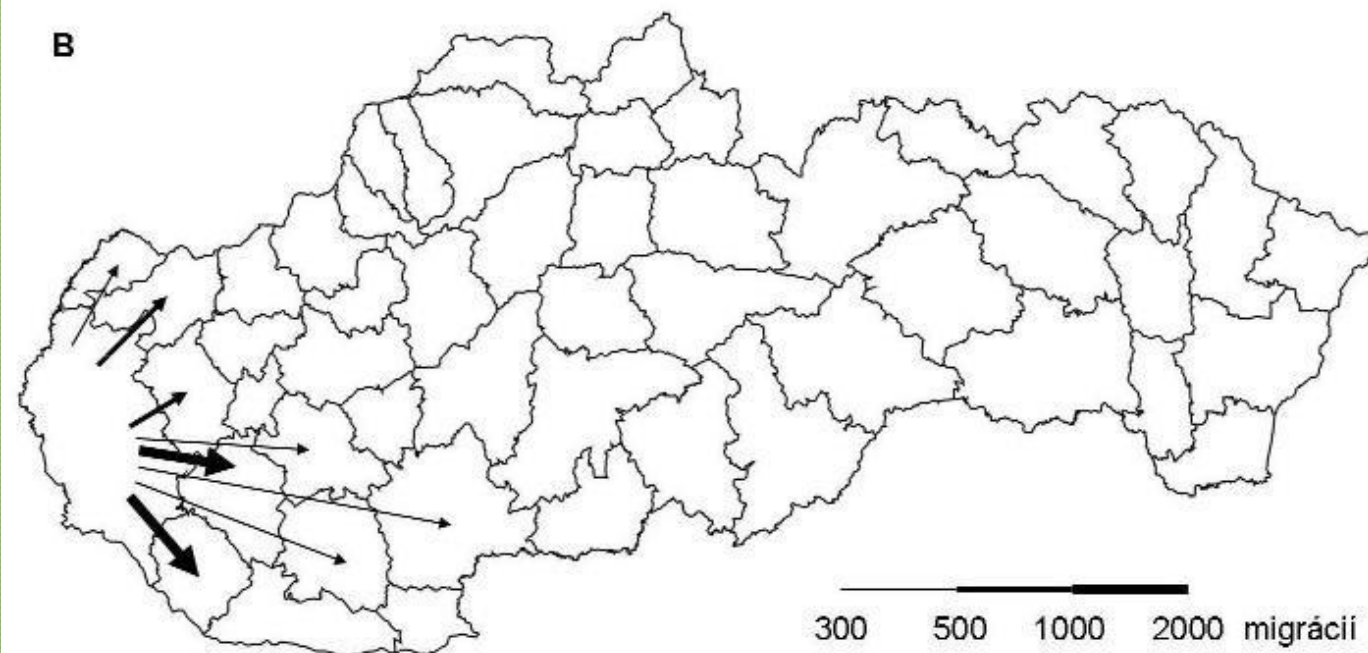
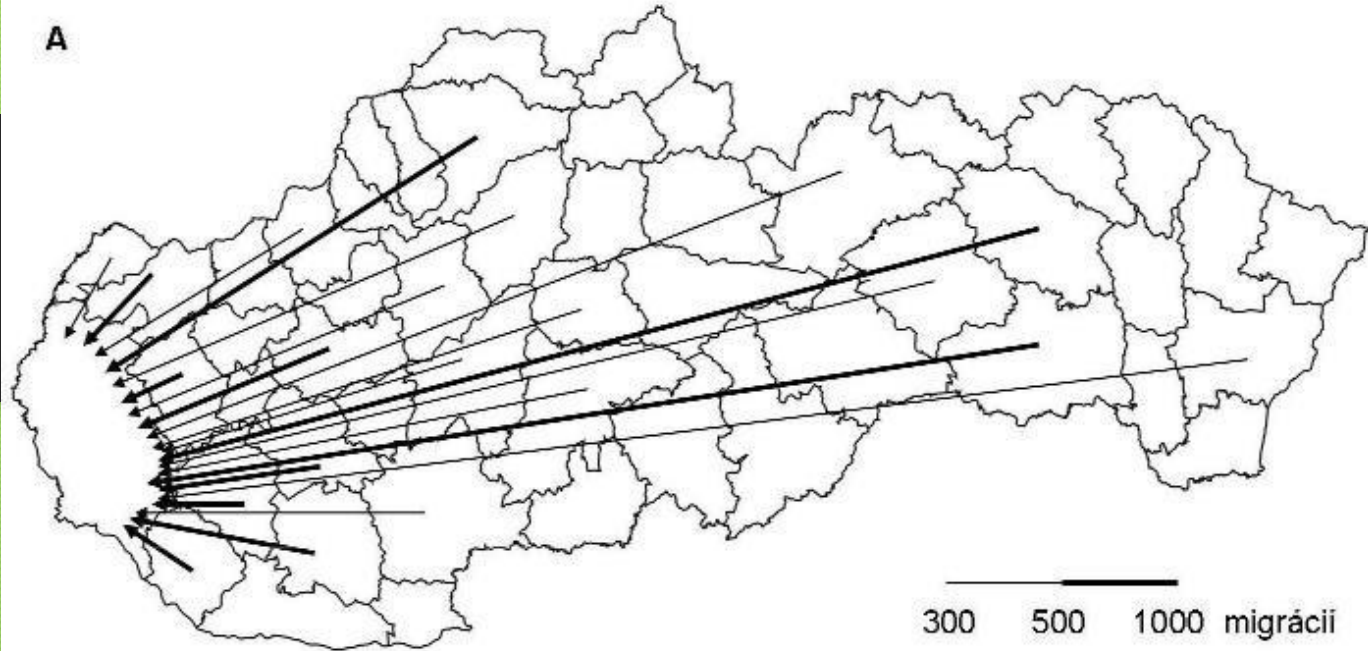

Priemerná ročná čistá migrácia
medzi obcou a Prešovom
Average annual net migration between
commune and Prešov

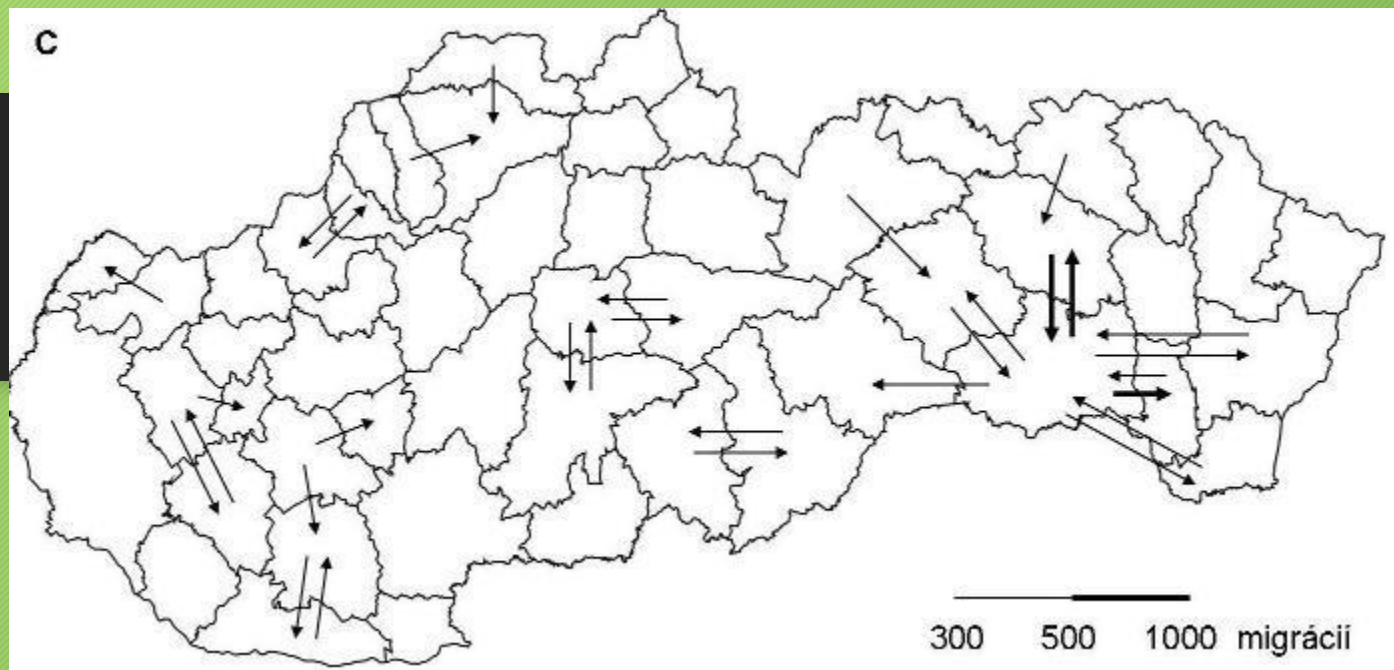
hlavné zmeny v medziregionálnej migrácii

- malé migračné toky smerujúce do mnohých cieľov sa menia na veľké toky smerujúce do malého počtu cieľových regiónov
 - *veľký počet regiónov s malým migračným prírastkom sa mení na malý počet regiónov s veľkým migračným prírastkom - ostatné sú úbytkové*

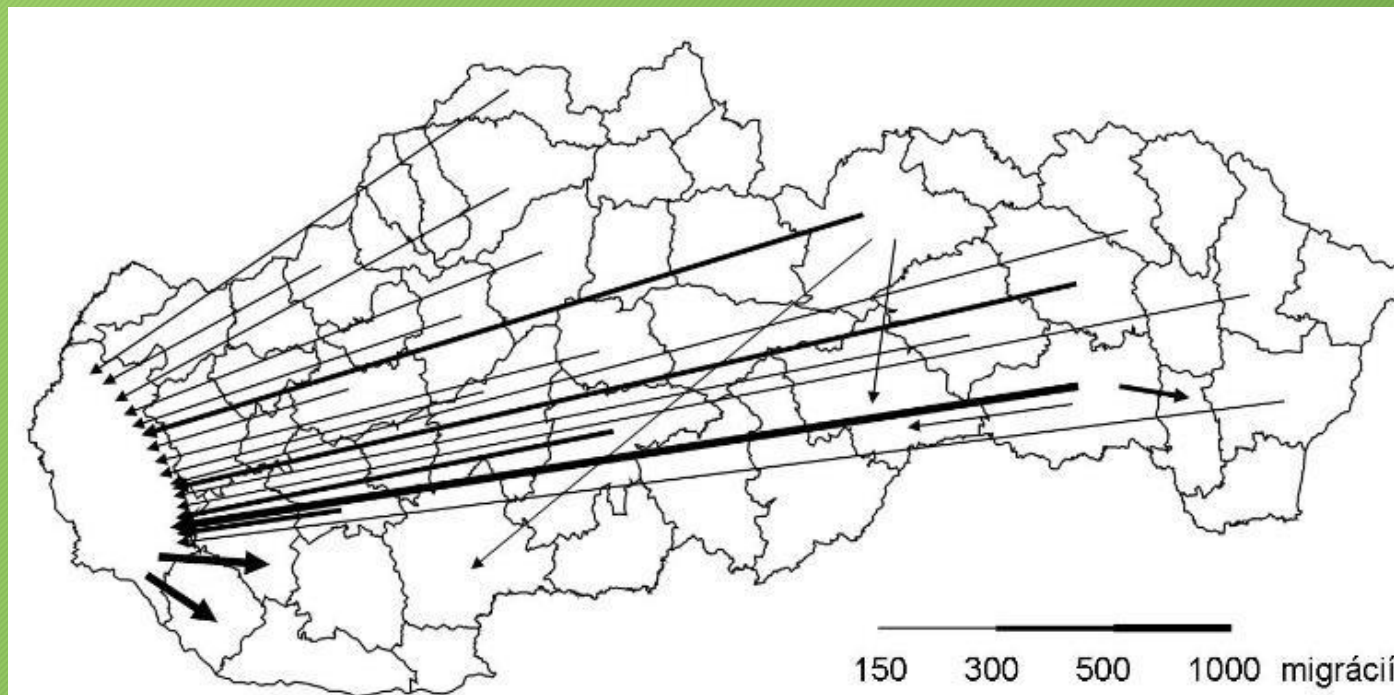
Najväčšie hrubé
migračné toky medzi
funkčnými mestskými
regiónmi v rokoch
2004 – 2006

Bezák (2008)

Najväčšie hrubé
migračné toky medzi
funkčnými mestskými
regiónmi v rokoch
2004 – 2006

Bezák (2008)

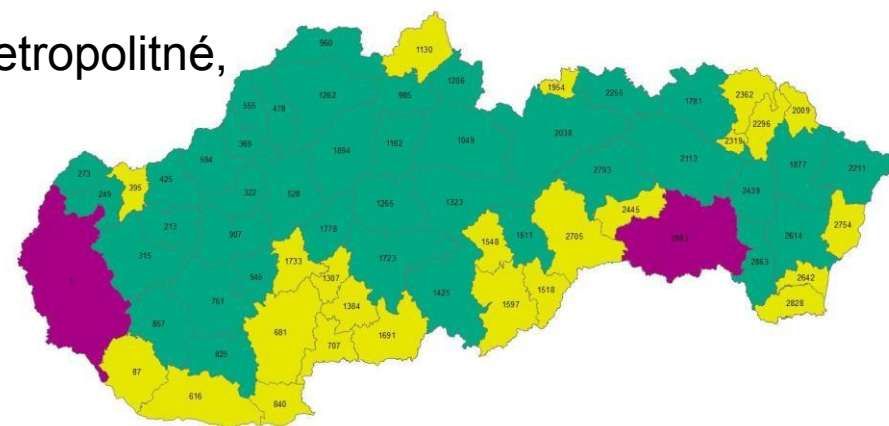
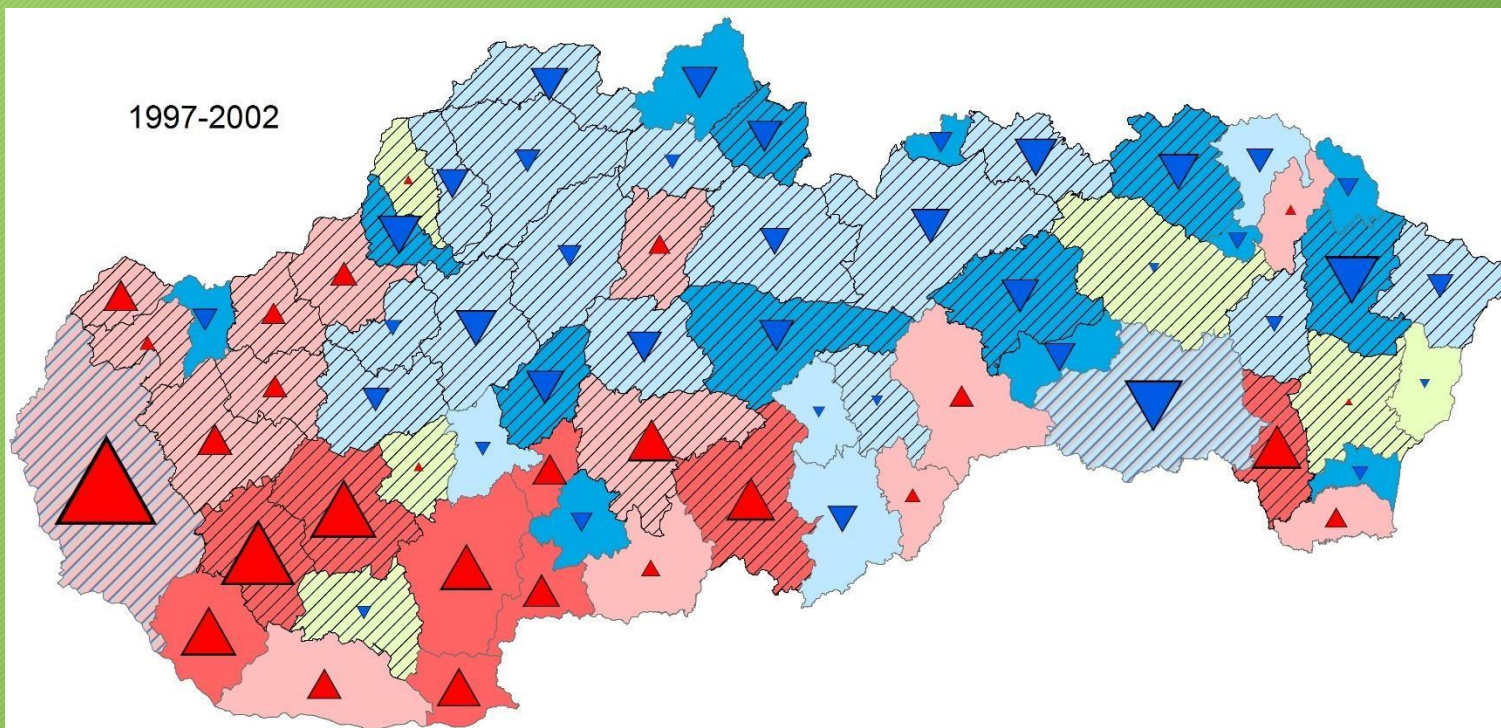

Najväčšie čisté
migračné toky medzi
funkčnými mestskými
regiónmi v rokoch
2004 – 2006

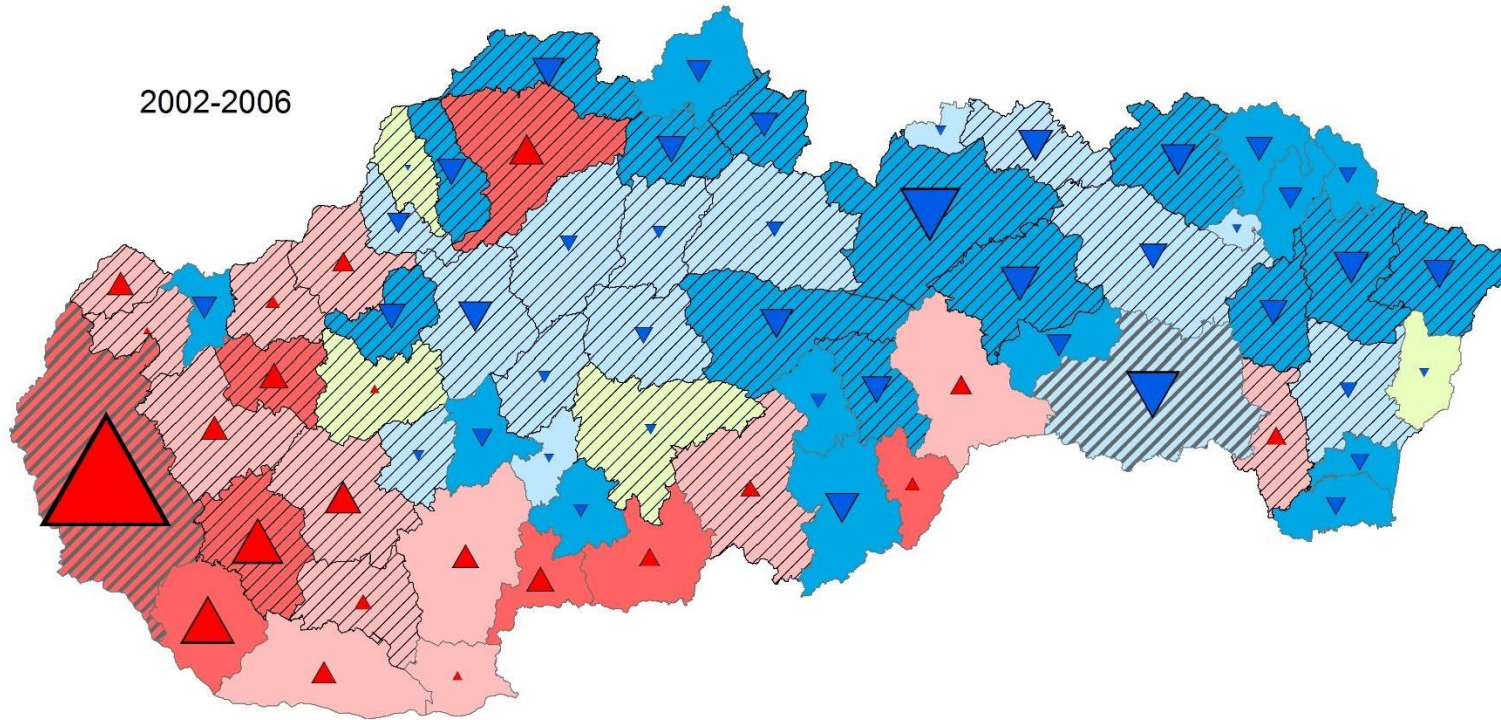
Bezák (2008)

priemerná ročná čistá migrácia a priemerná ročná miera čistej migrácie vo FMR na Slovensku

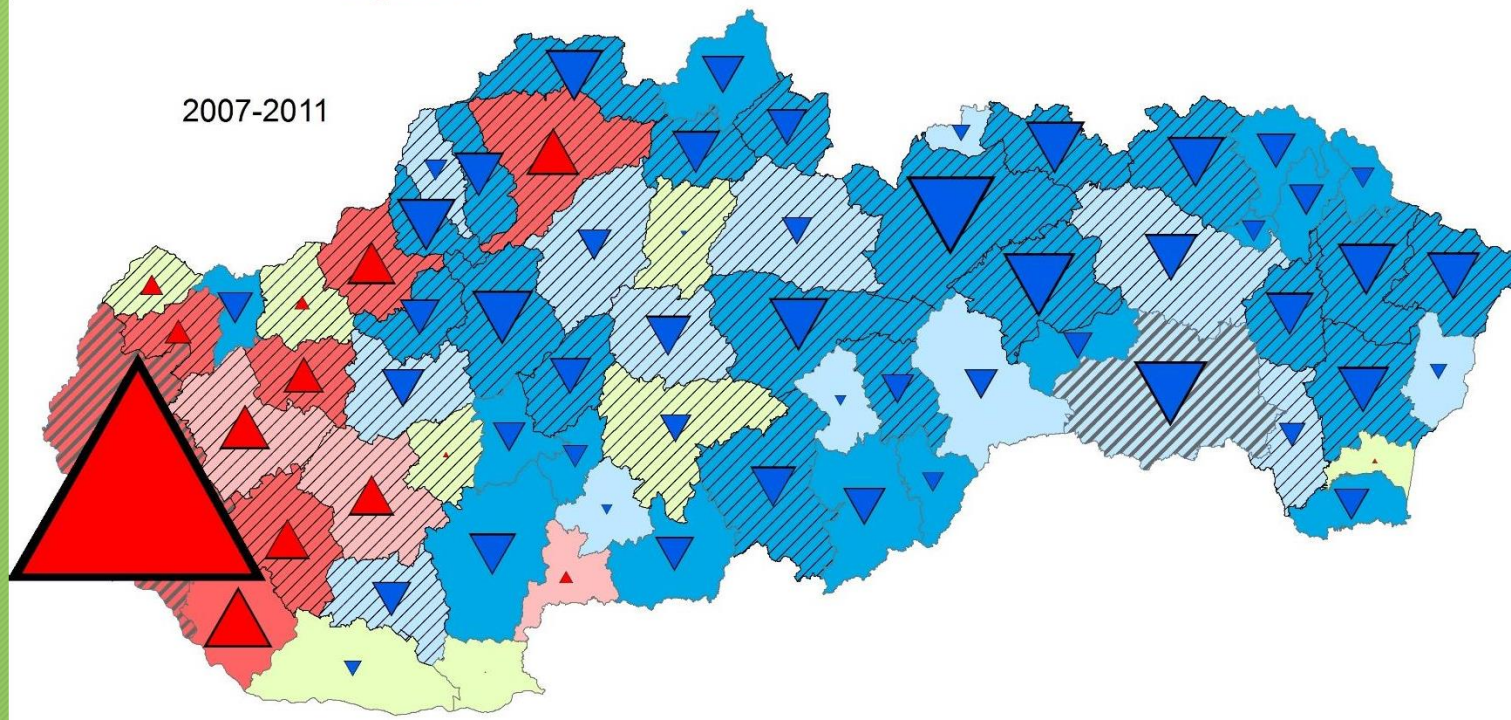
klasifikácia regiónov na metropolitné,
prechodné a vidiecke

2002-2006

2007-2011

2012-2016

+26 000

1997-2016

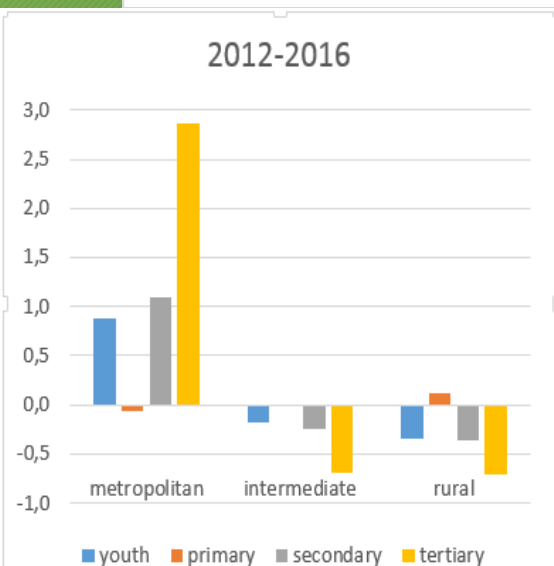
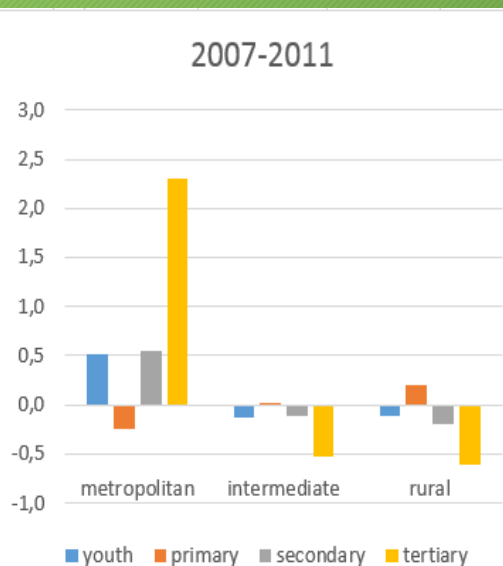
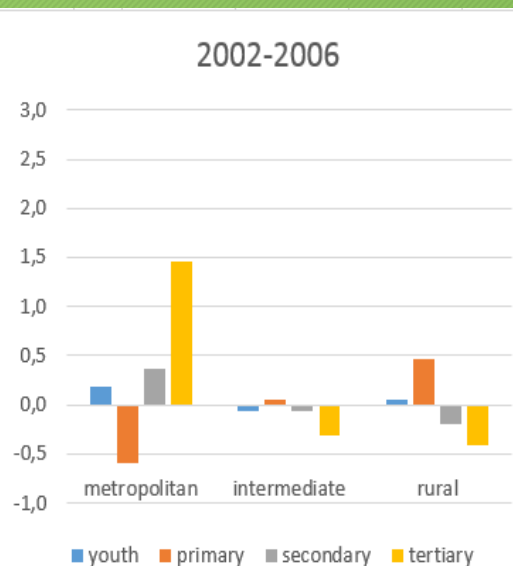
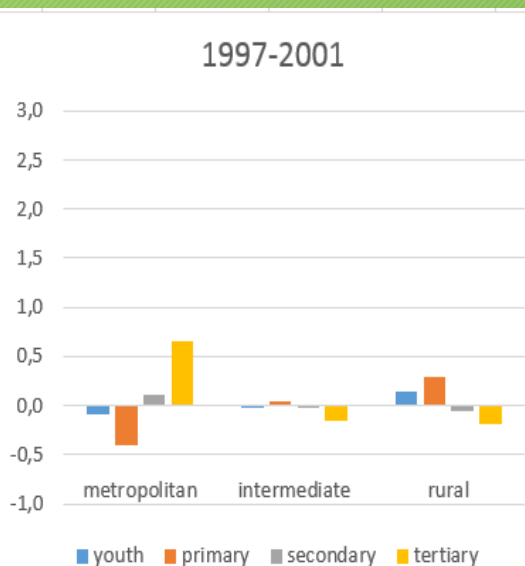
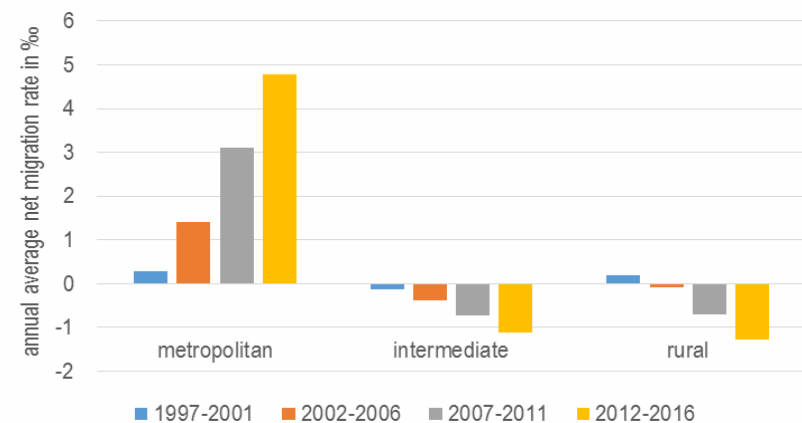
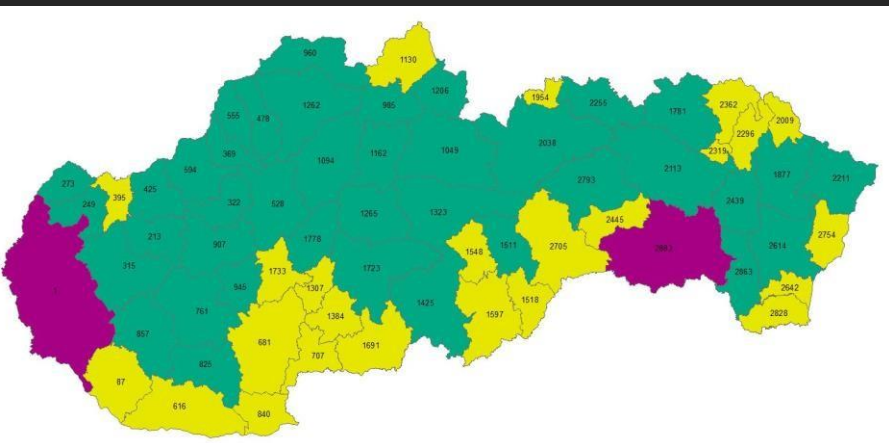
+54 000

z medziregionálneho
hľadiska možno
hovoriť o urbanizácii,
resp. metropolizácii

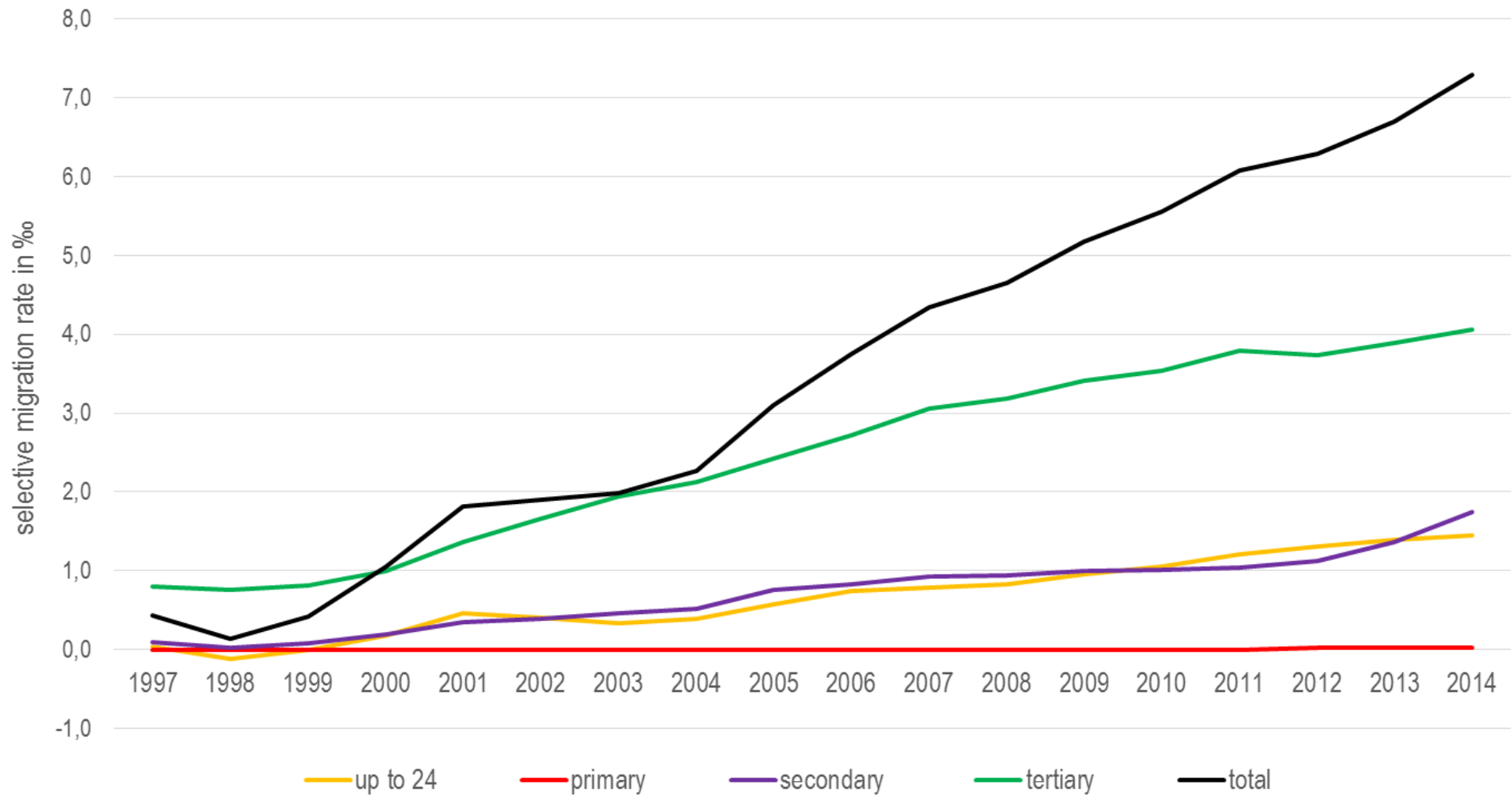
selektívna migrácia

- rôzne kategórie migrantov (podľa veku, vzdelania, národnosti) môžu mať rôzne migračné preferencie
- problémom pre výskum sú dáta
- Anonymizované údaje o jednotlivých migráciách (ŠÚSR)
 - *najspoľahlivejší zdroj, hoci má určité rezervy*
- Príklad: selektívna migrácia podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania migranta
 - prípadové štúdie FMR Bratislava, FMR Košice, FMR Spišská Nová Ves

Selektívna migrácia podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania migranta

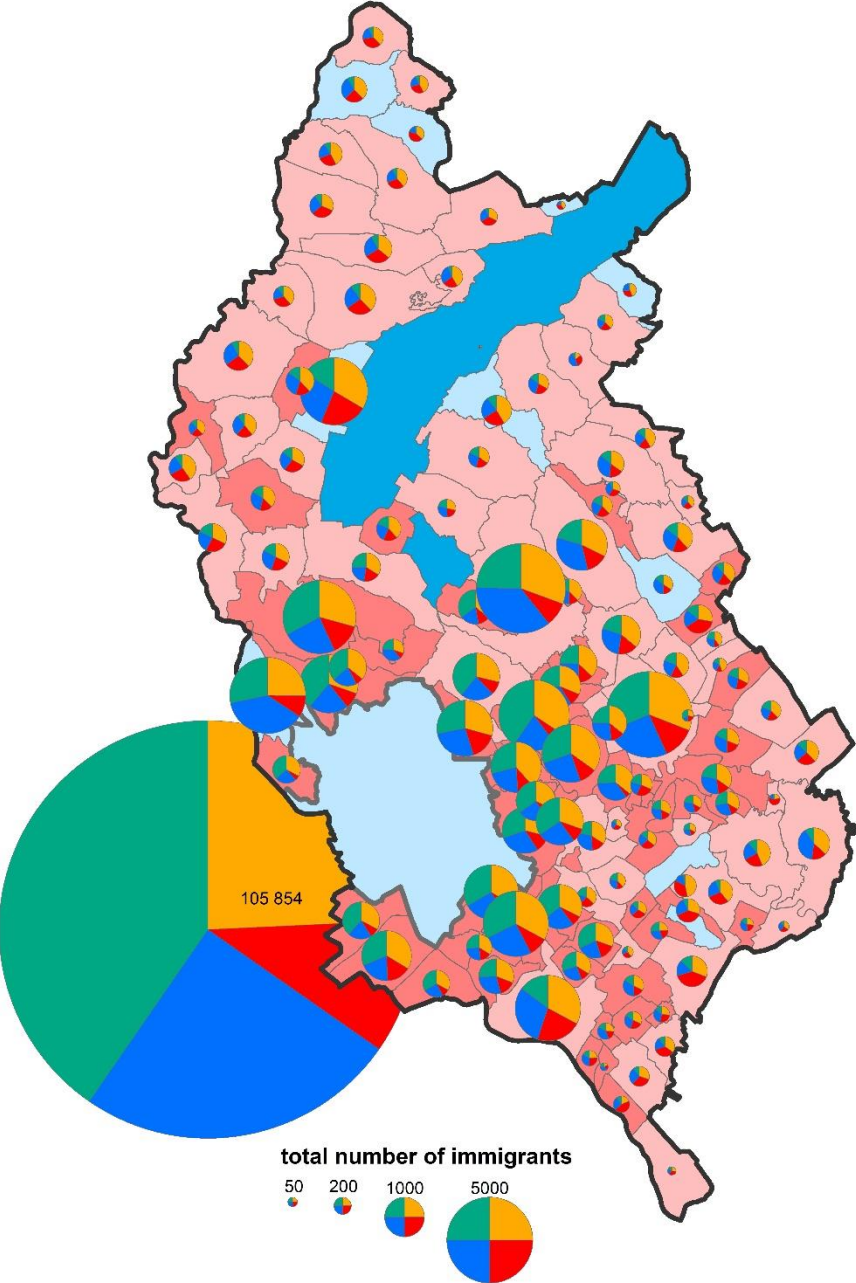

Bratislava FUR

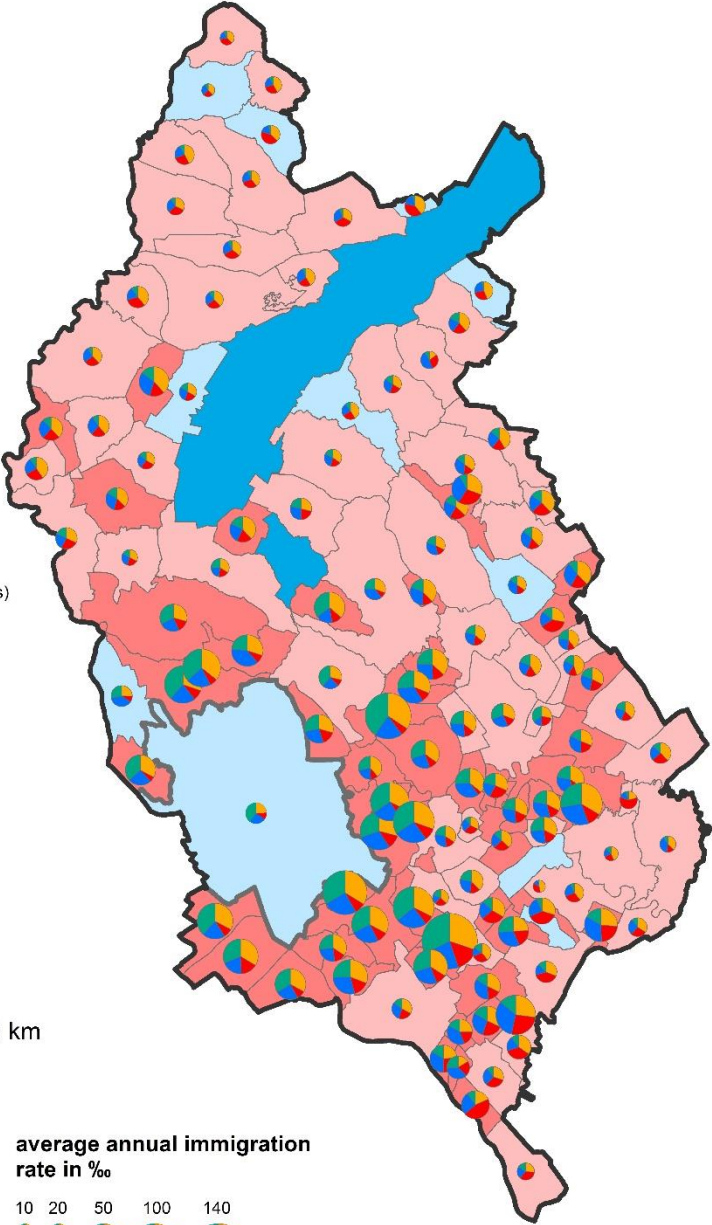
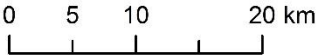
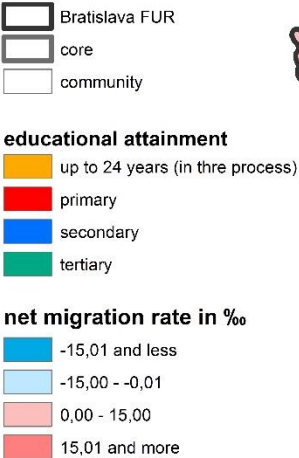

FMR Bratislava

2006-2015

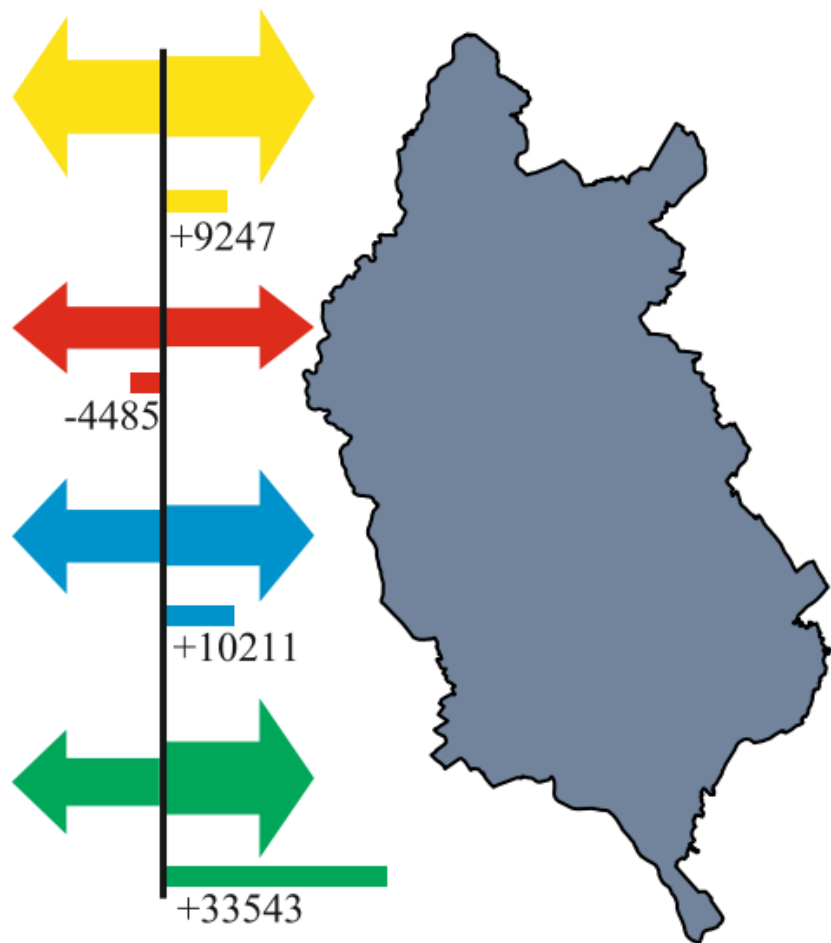

absolútny vplyv

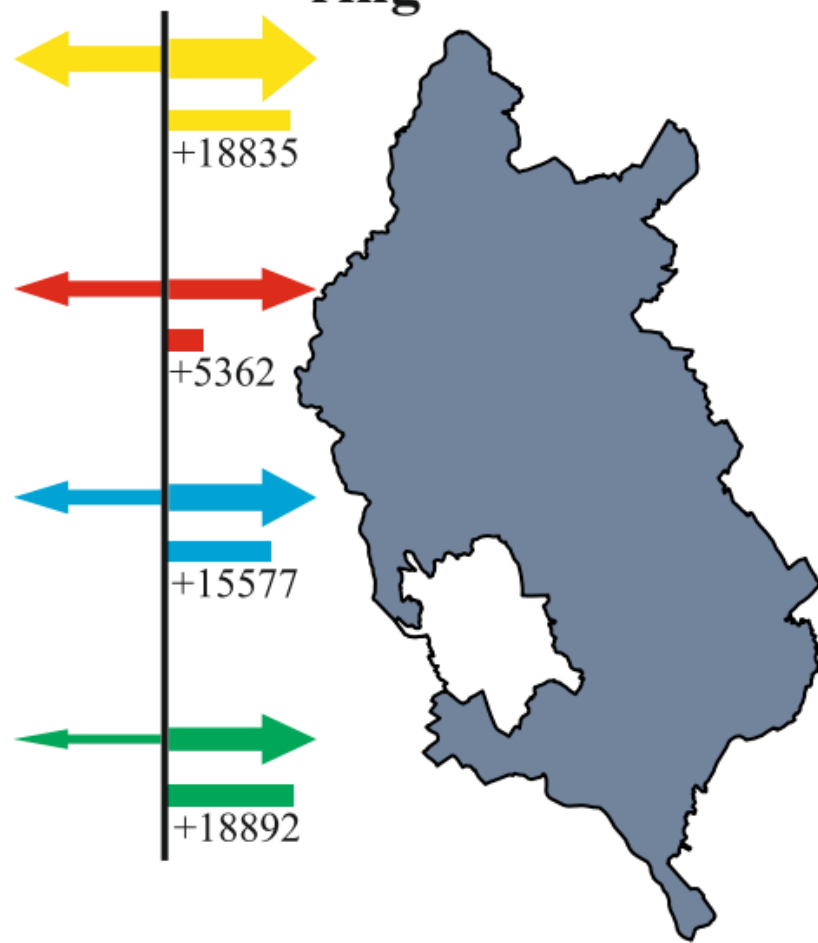

relatívny vplyv

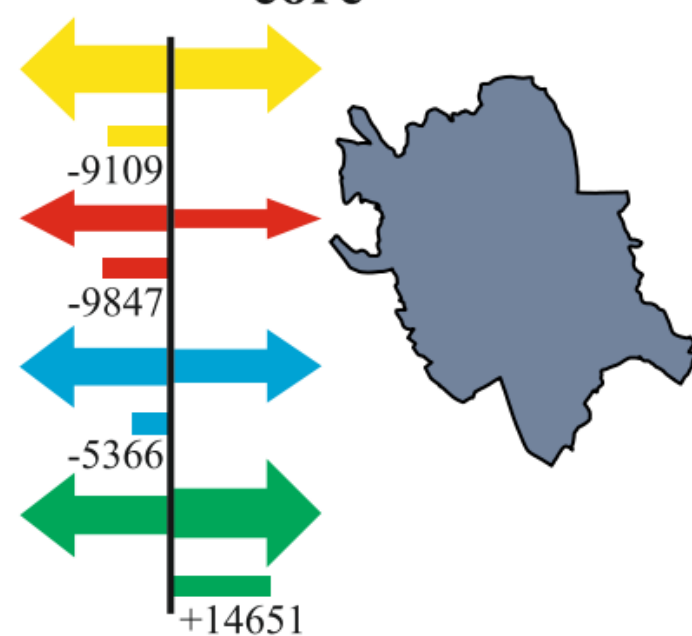
Bratislava FUR

ring

core

Number of migrants

5000 10 000 20 000 30 000

emigration immigration

net migration

+20000

Categories by educational attainment:

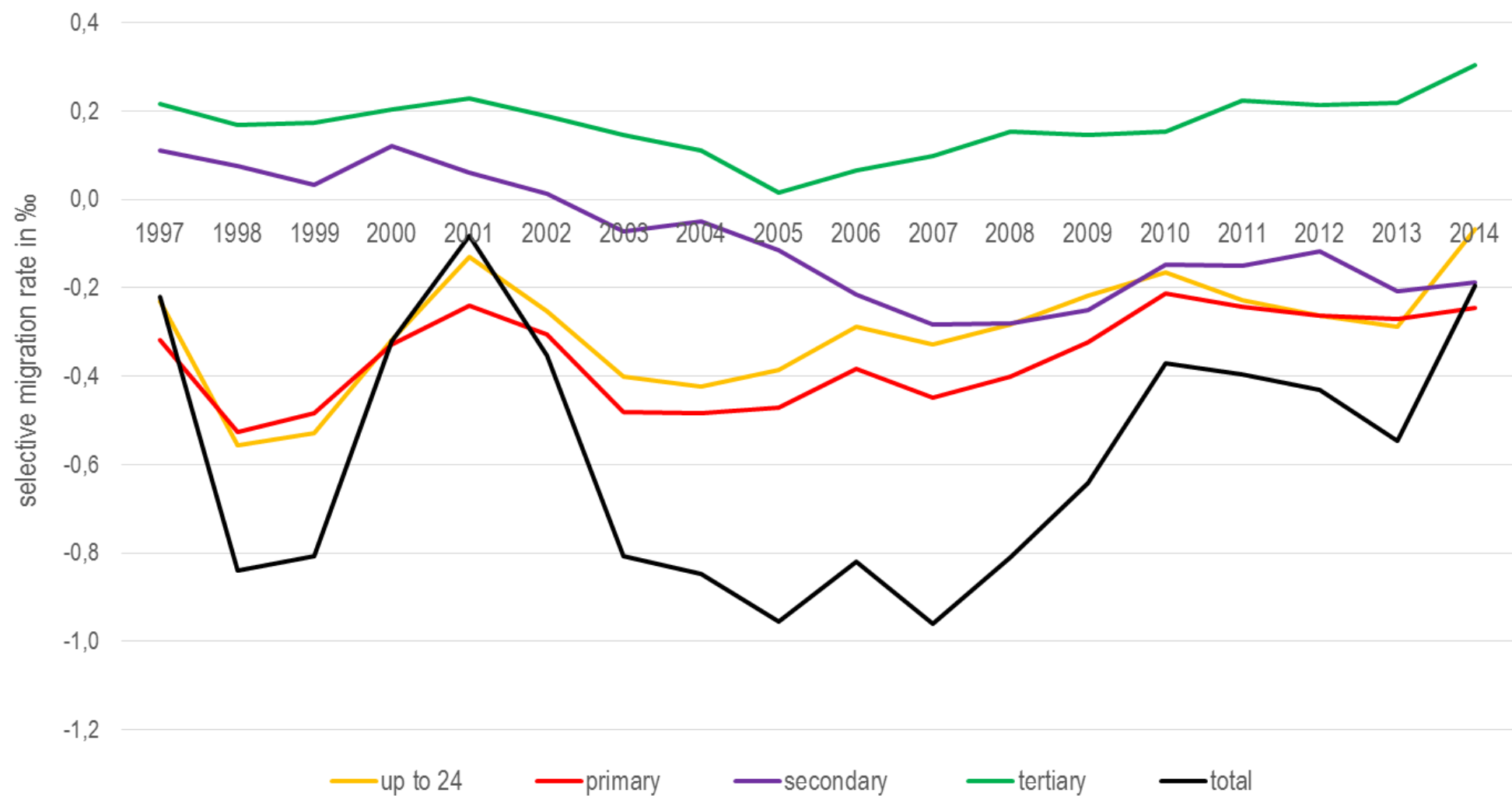
youth up to 24

primary

secondary

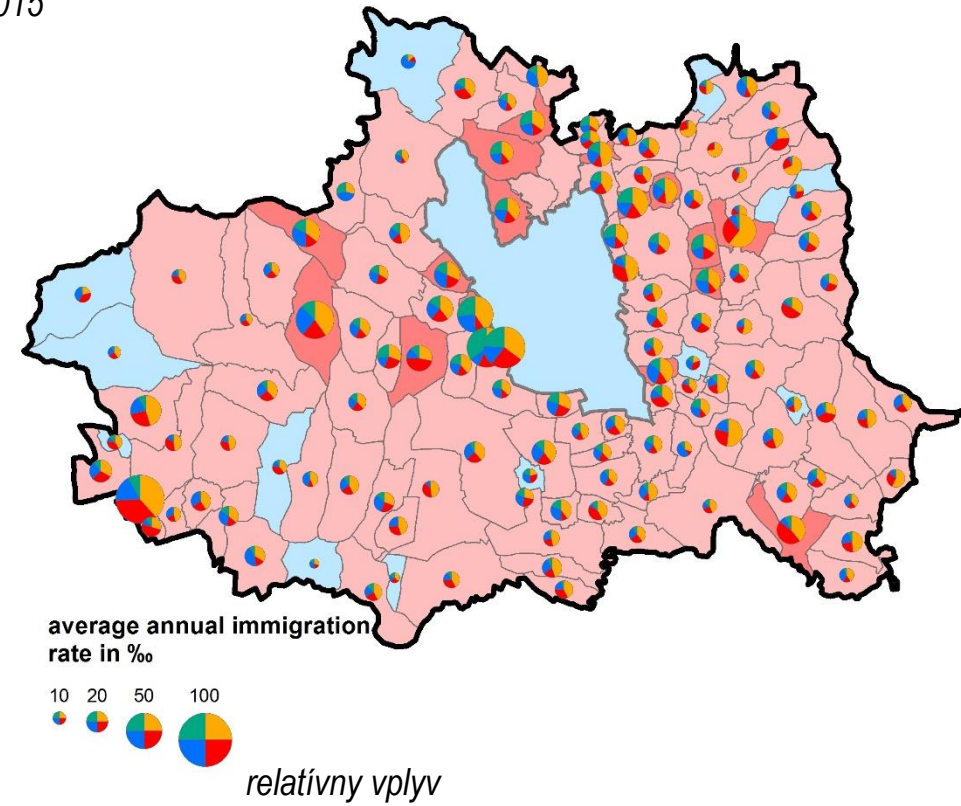
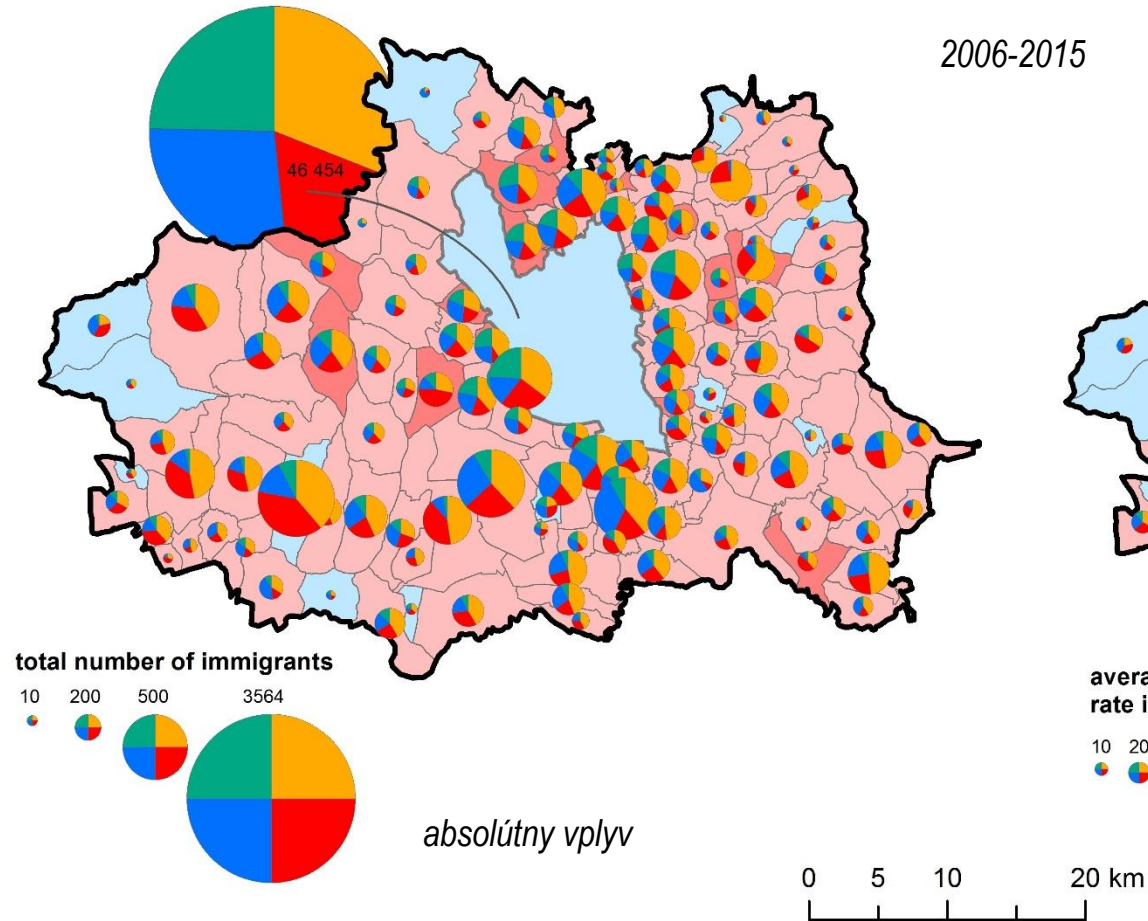
tertiary

Košice FUR

FMR Košice

2006-2015

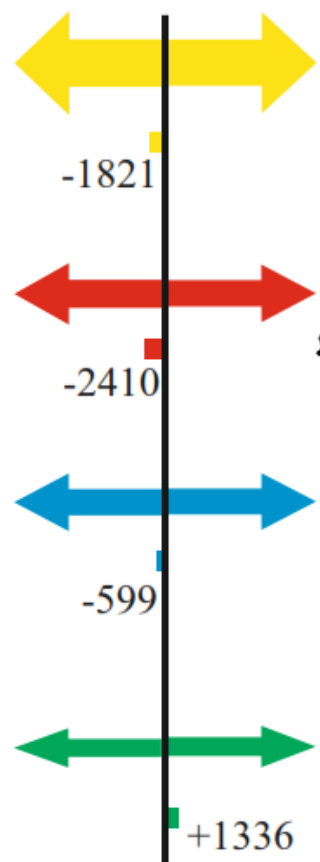

- Košice FUR
- core
- community

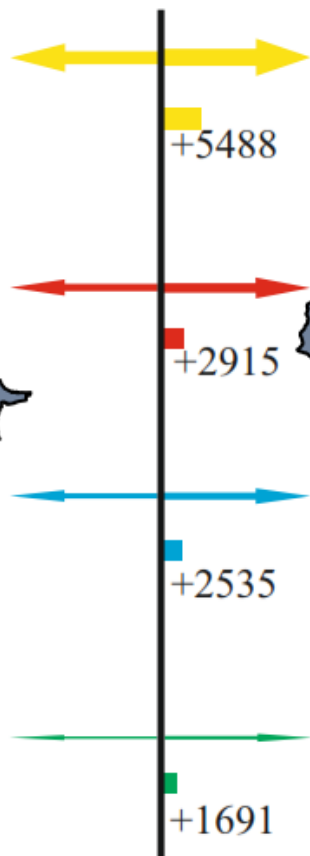
- educational attainment**
- up to 24 years (in thre process)
 - primary
 - secondary
 - tertiary

- net migration rate in ‰**
- 15,01 and less
 - 15,00 - -0,01
 - 0,00 - 15,00
 - 15,01 and more

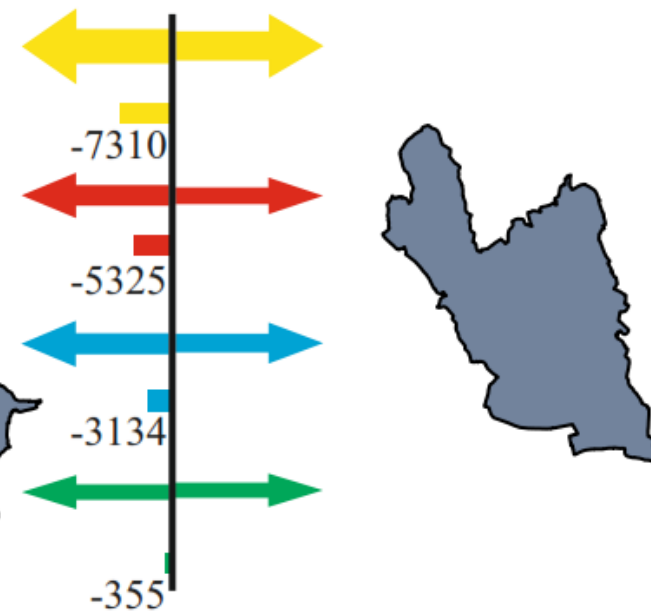
Košice FUR

ring

core

Number of migrants

emigration | immigration

net migration

+20000

Categories by educational attainment:

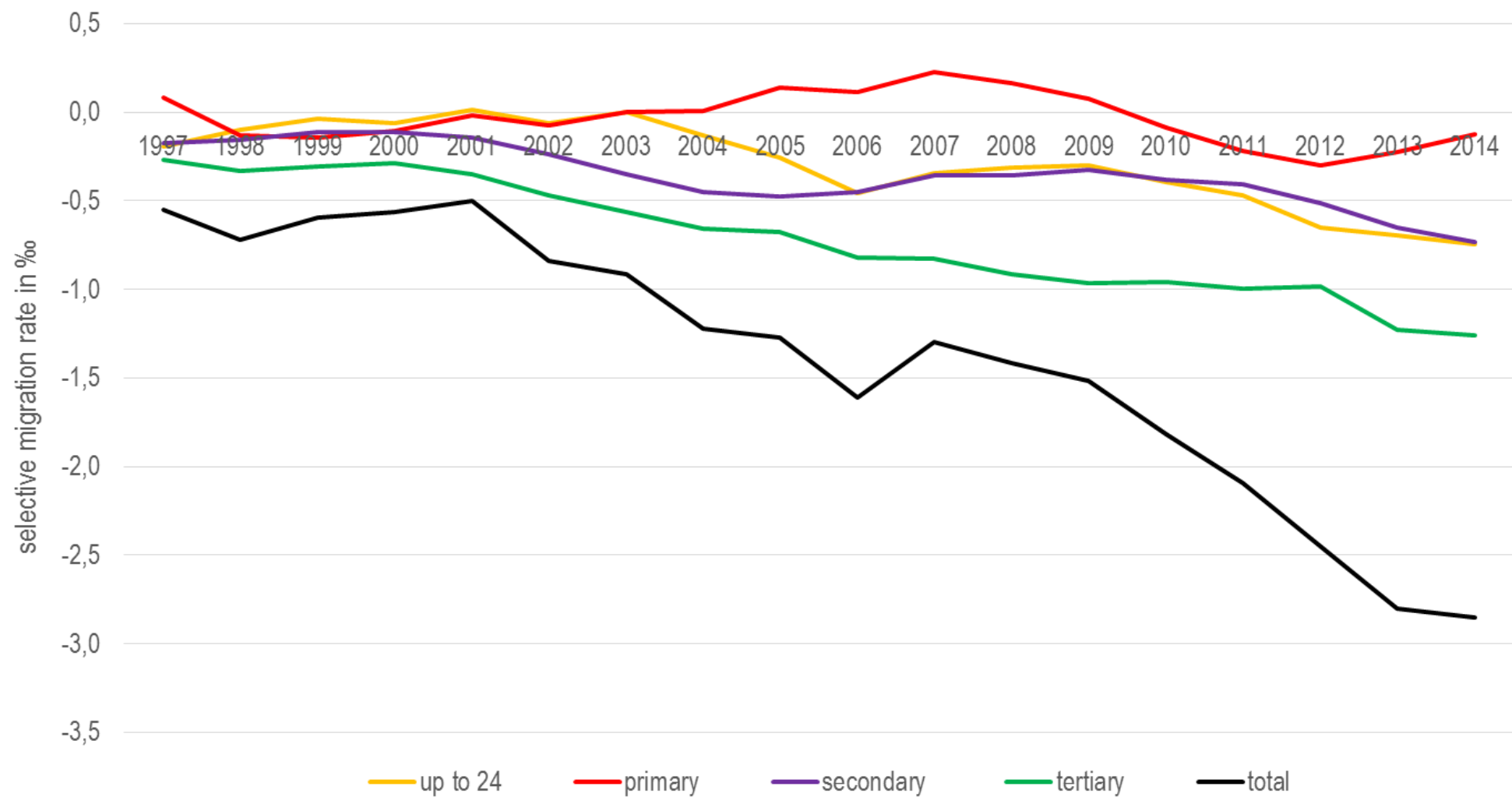
youth up to 24

primary

secondary

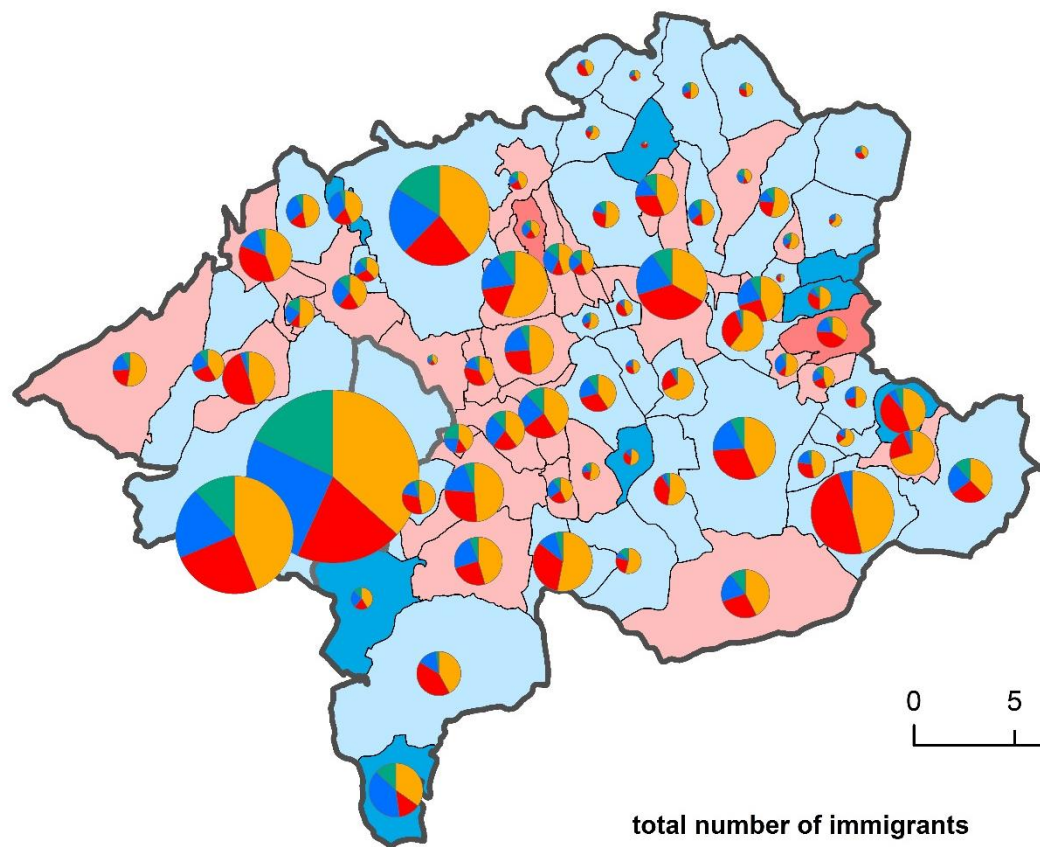
tertiary

Spišská Nová Ves FUR

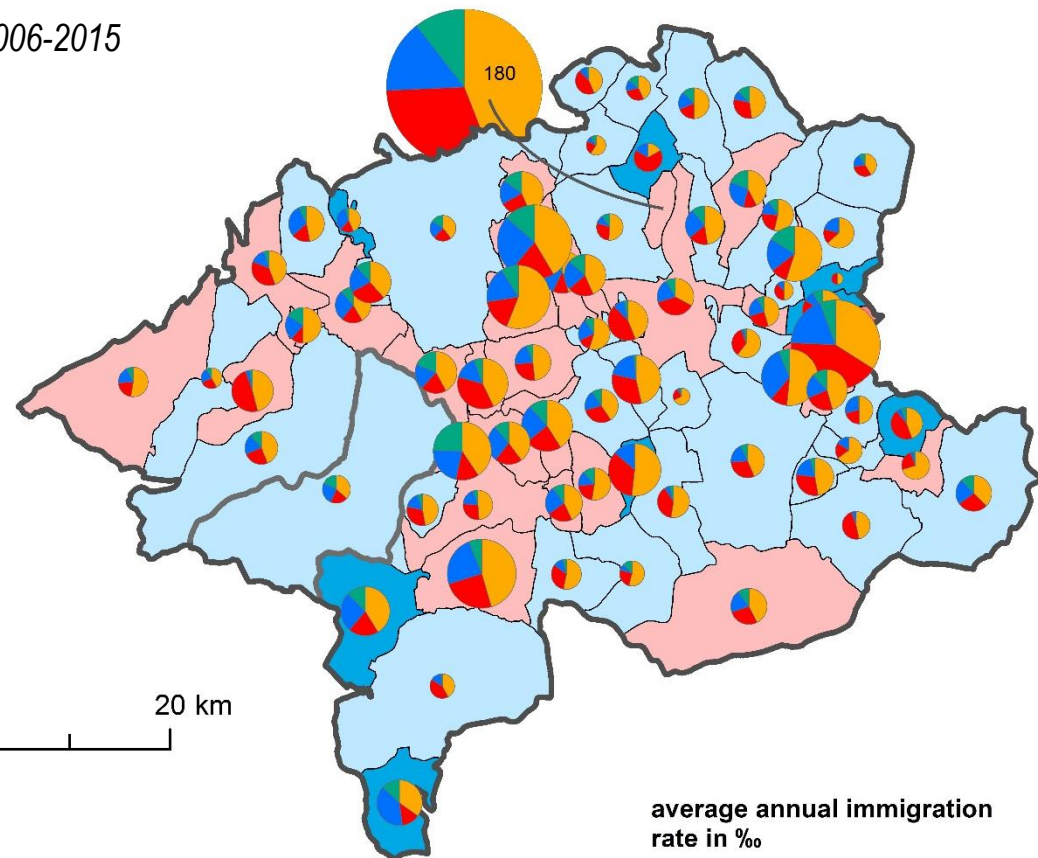
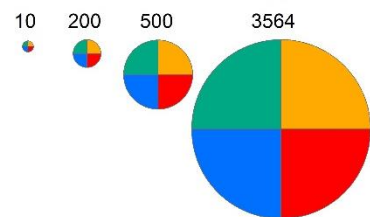
FMR Spišská Nová Ves

2006-2015

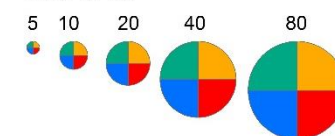
absolútny vplyv

total number of immigrants

relatívny vplyv

average annual immigration rate in ‰

Spišská Nová Ves FUR
 core
 community

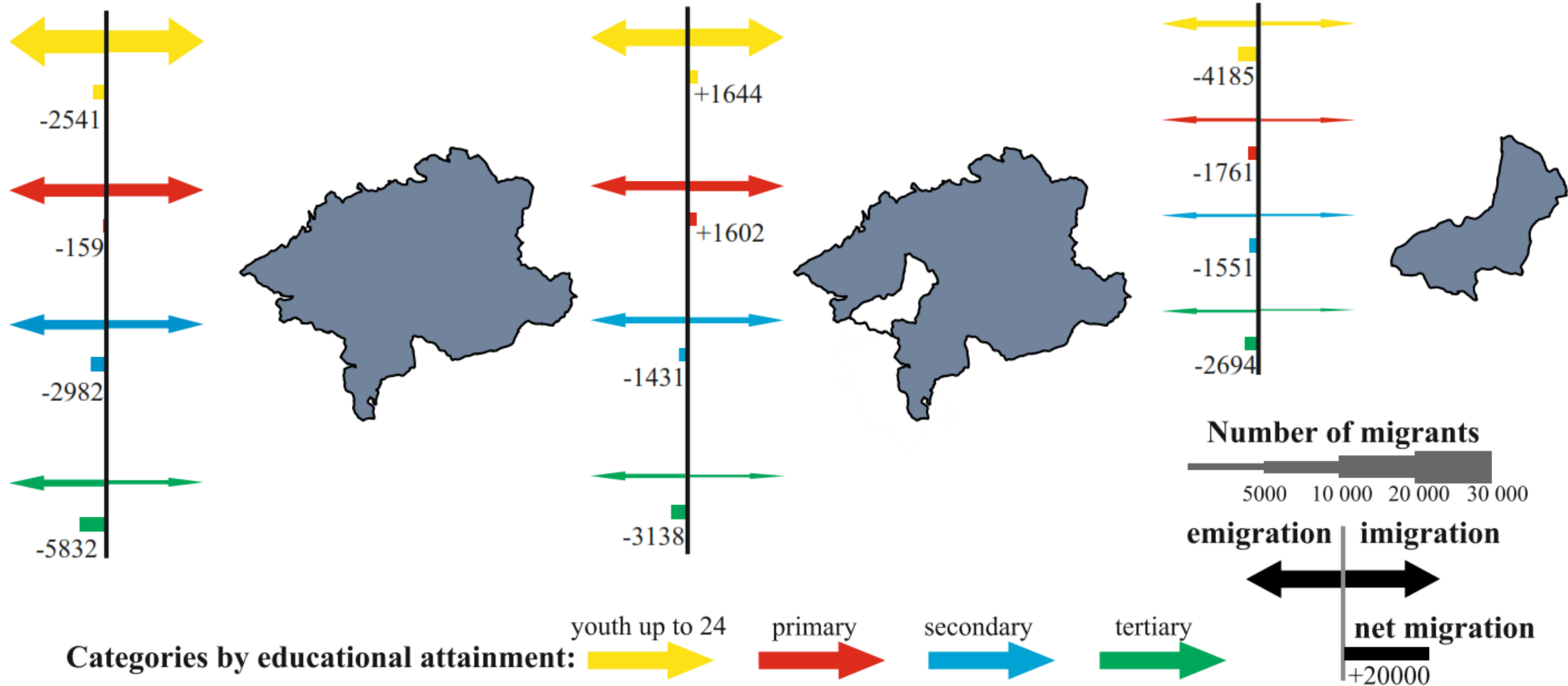
educational attainment

- up to 24 years (in thre process)
- primary
- secondary
- tertiary

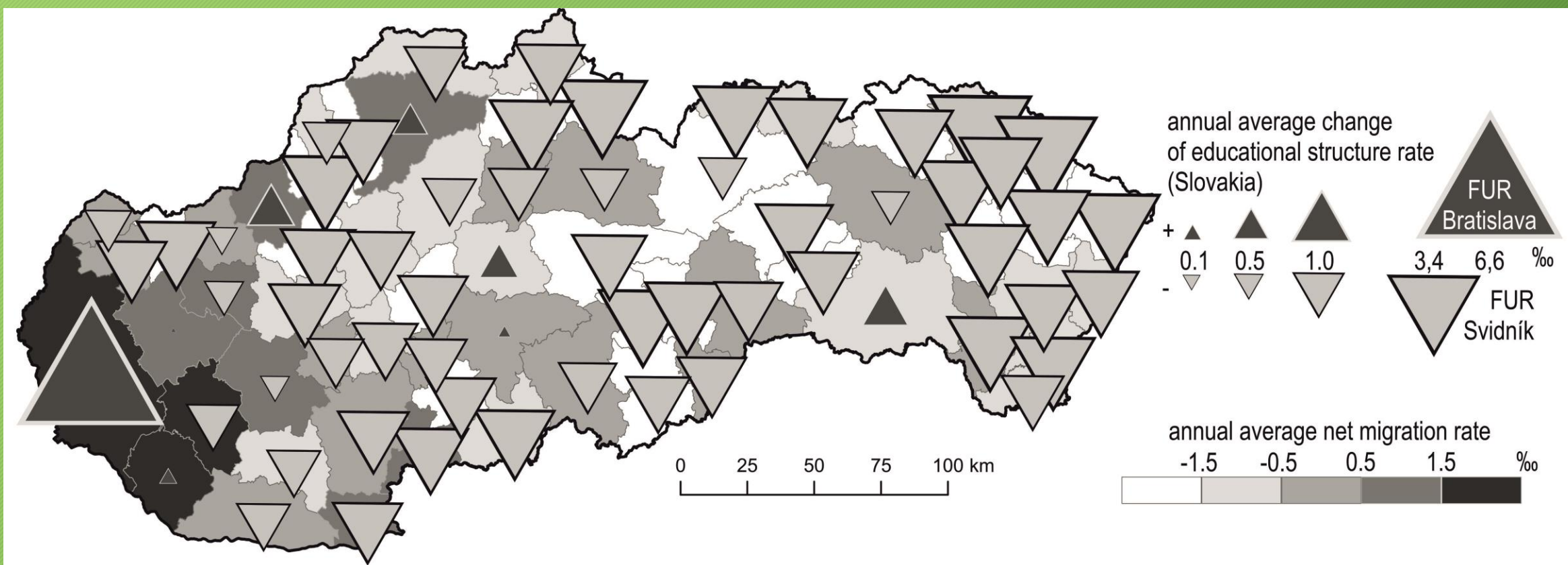
net migration rate in %

- 15,01 and less
- 15,00 - -0,01
- 0,00 - 15,00
- 15,01 and more

Spišská Nová Ves FUR

vplyv migrácie na zmenu vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva

Ako migrácia obyvateľstva mení Slovensko

- výskumy zo zahraničia naznačujú, že migrácia pomáha zmierňovať medziregionálne rozdiely
 - aj u nás medziregionálna migrácia pomáha uspokojiť dopyt po pracovnej sile tam, kde je jej najväčší nedostatok a znížiť nezamestnanosť tam, kde je nedostatok pracovných príležitostí
- drvivá väčšina migrantov smeruje do Bratislavy a k nej priľahlých regiónov
 - kým metropolitné regióny priťahujú migrantov s najvyšším stupňom vzdelania, regióny stredne veľkých miest a najmä periférne vidiecke regióny migráciou prichádzajú o vzdelaných ľudí
- migrácia na Slovensku tak prispieva k prehĺbovaniu regionálnych disparít, pretože nedostatok kvalifikovaných a vzdelaných ľudí je čoraz väčšou bariérou rozvoja zaostávajúcich regiónov
 - výsledky naznačujú, že v metropolitných regiónoch migrácia prispieva k zlepšovaniu vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva bez ohľadu na to, či región je migračne prírastkový alebo úbytkový

d'akujem za pozornost'